EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2024 02 19
COM(2024) 72 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl Direktyvos 2014/55/ES poveikio vidaus rinkai ir elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimui viešuosiuose pirkimuose

{SWD(2024) 39 final} - {SWD(2024) 40 final}

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl Direktyvos 2014/55/ES poveikio vidaus rinkai ir elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimui viešuosiuose pirkimuose

ĮVADAS

Šioje ataskaitoje analizuojamas 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/55/ES dėl elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimo viešuosiuose pirkimuose poveikis vidaus rinkai ir e. sąskaitų faktūrų naudojimui Europos Sąjungoje. Ji pirmiausia grindžiama Europos Komisijos (toliau – Komisija) atlikto šio teisės akto vertinimo rezultatais[1].

Direktyvos dėl elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimo viešuosiuose pirkimuose (toliau – Direktyva)[2] tikslas buvo pagerinti vidaus rinkos veikimą suderinant elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimo Europos Sąjungos viešajame sektoriuje taisykles ir sumažinti tarpvalstybinių viešųjų pirkimų kliūtis, atsirandančias dėl nepakankamo nacionalinių e. sąskaitų faktūrų teisinių reikalavimų ir sistemų sąveikumo. Be to, Direktyva taip pat siekta užtikrinti, kad e. sąskaitos faktūros būtų pradedamos naudoti darniai taikant bendrą standartą – Europos e. sąskaitų faktūrų standartą, kuriam teko labai svarbus vaidmuo įgyvendinant Direktyvos tikslus.

Komisija vykdė duomenų rinkimo ir konsultavimosi su įvairių kategorijų suinteresuotaisiais subjektais veiklą. Ji taip pat užsakė išorės tyrimą, kad būtų galima išanalizuoti Direktyvos įgyvendinimą ir įvertinti jos veikimą. Remiantis šia veikla, 2023 m. buvo atliktas Direktyvos vertinimas. Buvo renkami ir analizuojami antrinių šaltinių, įskaitant statistinius duomenis, teisėkūros procedūra priimtus dokumentus, ataskaitas ir tyrimus, duomenys. Tyrimus vietoje sudarė kvietimas teikti informaciją ir tikslinio konsultavimosi veikla vykdant apklausas ir pokalbius su įvairiomis suinteresuotųjų subjektų grupėmis, įskaitant nacionalines valdžios institucijas, mažąsias ir vidutines įmones (MVĮ), dideles įmones, e. sąskaitų faktūrų paslaugų ir sprendimų teikėjus, įmonės išteklių planavimo (ĮIP)[3] programinės įrangos pardavėjus ir pagrindines šiame sektoriuje veikiančias profesines asociacijas, pvz., *OpenPeppol* ir Pasaulinę duomenų mainų tinklų asociaciją (GENA) – buvusią Europos e. sąskaitų faktūrų paslaugų teikėjų asociaciją (EESPA). Taip pat buvo parengti ir kaip informacijos šaltiniai naudojami atrinktų šalių atvejų tyrimai.

Ši peržiūra atitinka Direktyvos 12 straipsnį, kuriame reikalaujama, kad Komisija per trejus metus nuo 2020 m. balandžio mėn. – subcentrinėms perkančiosioms organizacijoms nustatyto perkėlimo termino – peržiūrėtų jos poveikį vidaus rinkai ir naudojimuisi elektroninėmis sąskaitomis faktūromis viešuosiuose pirkimuose.

ATASKAITOS APLINKYBĖS IR PAGRINDINIAI FAKTAI

Direktyva buvo priimta kaip vienas iš tolesnių su 2012 m. Komisijos e. viešųjų pirkimų

[1] SWD(2024) 39.
[2] 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/55/ES dėl elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimo viešuosiuose pirkimuose, OL L 133, 2014 5 6, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0055.
[3] Įmonės išteklių planavimas – verslo procesų valdymo programinė įranga, kuria organizacijai sudaromos sąlygos, naudojantis integruotų taikomųjų programų sistema, valdyti veiklą ir automatizuoti daug administravimo funkcijų, tokias kaip viešieji pirkimai, gamyba, technologijos, apskaitos ir palaikymo paslaugos bei žmogiškieji ištekliai.

strategija[4] susijusių veiksmų. Strategija siekta modernizuoti viešuosius pirkimus ir skatinti viešojo administravimo skaitmenizaciją ES.

2010 m. Europos skaitmeninėje darbotvarkėje[5] Komisija pripažino elektroninių sąskaitų faktūrų, kaip svarbių didelį poveikį skaitmeninei ekonomikai darančių ir bendrąją skaitmeninę rinką skatinančių priemonių, galimybes. 2010 m. su e. sąskaitomis faktūromis susijusi ES politika buvo skatinama komunikatu „Europos naudojimasis elektroninių sąskaitų faktūrų išrašymo privalumais“[6], kuriame raginta ją priimti ir parengti standartą. Vis dėlto, praėjus dvejiems metams, su elektroninėmis sąskaitomis faktūromis viešuosiuose pirkimuose susijusi ES situacija nebuvo labai pasikeitusi. Todėl Europos Parlamentas 2012 m. balandžio mėn. rezoliucijoje paragino iki 2016 m. užtikrinti privalomą e. sąskaitų faktūrų naudojimą viešuosiuose pirkimuose, o valstybės narės 2012 m. vasario mėn. neformaliame Konkurencingumo tarybos posėdyje ir 2012 m. birželio mėn. Europos Vadovų Tarybos išvadose paragino imtis priemonių, kuriomis būtų skatinamas e. sąskaitų faktūrų išrašymas[7].

Į tai atsižvelgiant, 2013 m. buvo parengtas poveikio vertinimas, kuris buvo pridėtas prie pasiūlymo dėl Direktyvos ir kuriame buvo nagrinėjamas e. sąskaitų faktūrų naudojimo skatinimo poveikis ir sąveikumas viešuosiuose pirkimuose. Tuo metu e. sąskaitos faktūros sudarė 4–15 proc. ES sąskaitų faktūrų išrašymo procedūrų, o dėl nepakankamo sąveikumo tiek mažosios ir vidutinės įmonės (MVĮ), tiek didelės įmonės patirdavo itin didelių sunkumų.

Privačiajame sektoriuje e. sąskaitos faktūros diegtos nuo praėjusio šimtmečio devintojo dešimtmečio, taikant elektroninių duomenų mainų (angl. EDI) sistemas, kuriomis buvo standartizuojami elektroniniai prekybos partnerių ryšiai. EDI daugiausia naudotos tokiuose sektoriuose kaip automobilių, mažmeninės prekybos ir logistikos sektoriai. Nuo 2005 m. kai kurios valstybės narės pradėjo įpareigoti viešojo sektoriaus tiekėjus naudoti specialius nacionalinius e. sąskaitų faktūrų formatus ir ėmė tiems tiekėjams taikyti teisinius reikalavimus. Tie formatai buvo nesąveikūs, todėl prekiaudami tarpvalstybiniu mastu tiekėjai buvo priversti laikytis skirtingų taisyklių.

Nuo 2007 m. Europos Sąjunga remia projektus, kuriais siekiama suderinti viešųjų pirkimų procesus, įskaitant, be kita ko, e. sąskaitų faktūrų išrašymą. 2008 m. aštuoniolika vyriausybių agentūrų vienuolikoje valstybių narių pradėjo įgyvendinti ES lėšomis finansuojamą Europos viešųjų pirkimų internetu projektą (angl. *Peppol*), kurį vykdant remiamasi Europos standartizacijos komiteto (pranc. CEN) darbo rezultatais ir kuriuo siekiama sudaryti sąlygas e. viešiesiems pirkimams tarpvalstybiniu mastu. Pagal jį buvo parengtos techninės specifikacijos, kurias galima įgyvendinti esamuose e. viešųjų pirkimų sprendimuose, siekiant užtikrinti jų sąveikumą, ir sukurtas prieigos taškų tinklas, kuriame galima keistis elektroninėmis sąskaitomis faktūromis ir kitais dokumentais. 2012 m., siekdama užtikrinti šio projekto rezultatų tvarumą, valstybių narių grupė įsteigė asociaciją *OpenPeppol*. Nuo to laiko jos narių bendruomenė ir tinklas labai išsiplėtė[8].

[4] COM(2012) 0179 *final*, Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Elektroninių viešųjų pirkimų strategija“, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=COM:2012:0179:FIN.
[5] COM(2010) 245 *final*, Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos skaitmeninė darbotvarkė“, 2010 5 19, https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0245:FIN:LT:PDF.
[6] COM(2010) 712 *final*, Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos naudojimasis elektroninių sąskaitų faktūrų išrašymo privalumais“, 2010 12 2, https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0712:FIN:lt:PDF.
[7] https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-76-2012-INIT/lt/pdf
[8] https://peppol.org/

DIREKTYVOS PERKĖLIMAS Į NACIONALINĘ TEISĘ IR ĮGYVENDINIMAS

Direktyva buvo priimta 2014 m. balandžio mėn., siekiant bendro tikslo – pagerinti vidaus rinkos veikimą, sumažinant tarpvalstybinių viešųjų pirkimų kliūčių, atsirandančių dėl nepakankamo nacionalinių su e. sąskaitomis faktūromis susijusių teisinių reikalavimų ir standartų sąveikumo.

Be šio bendrojo tikslo, Direktyvoje buvo nustatyti dar du konkretūs tikslai: i) sumažinti sudėtingumą ir padidinti aiškumą bei teisinį tikrumą ekonominės veiklos vykdytojams, sudarant įmonėms sąlygas siųsti sąskaitas faktūras tokiais standartais, kurie joms yra žinomi ir būtų plačiai pripažįstami, ir ii) sumažinti tarpvalstybiniuose viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančių ekonominės veiklos vykdytojų veiklos sąnaudas, pvz., susijusias su kelių e. sąskaitų faktūrų standartų ir sistemų palaikymu.

Galiausiai su veikla susijęs Direktyvos tikslas buvo sudaryti sąlygas atsirasti techniniams e. sąskaitų faktūrų naudojimo viešuosiuose pirkimuose sprendimams, kuriais būtų galima užtikrinti tarpvalstybinį sąveikumą, kad e. sąskaitų faktūrų sistemų ryšiams ir konvertavimui reikėtų mažiau išteklių, todėl pirkėjai ir pardavėjai per viešuosius pirkimus sąskaitomis faktūromis galėtų keistis mažiausiomis sąnaudomis ir kuo paprasčiau.

Siekdama šių tikslų Komisija pagal Direktyvos 3 straipsnį pirmiausia pavedė parengti Europos standartą elektroninės sąskaitos faktūros semantiniam duomenų modeliui, kuris iš esmės yra sąskaitos faktūros turinys – įtrauktinų elementų arba sąlygų sąrašas (toliau – Europos e. sąskaitų faktūrų standartas arba Europos standartas)[9]. Antra, ji reikalavo nustatyti ribotą sintaksių (formato arba kalbos) sąrašą, kuris atitiktų Europos standartą. Šiuo standartu taip pat turėjo būti remiami ES teisės aktai dėl pridėtinės vertės mokesčio (PVM). Parengti šį standartą buvo patikėta Europos standartizacijos komitetui (CEN). Komisija paprašė CEN parengti gaires dėl perdavimo sąveikumo[10], nors jos perkančiosioms organizacijoms ir perkantiesiems subjektams nėra privalomos. Prie standarto pridėtas kartu su juo CEN paskelbtas papildomų priemonių rinkinys.

Siekiant paskatinti e. sąskaitų faktūrų naudojimą ES viešuosiuose pirkimuose, Direktyvos 7 straipsnyje reikalaujama, kad visos Europos viešojo administravimo institucijos priimtų ir apdorotų elektronines sąskaitas faktūras, išrašytas vykdant sutartis, kurioms taikomos ES viešųjų pirkimų direktyvos (Direktyva 2009/81/EB[11], Direktyva 2014/23/ES[12], Direktyva 2014/24/ES[13] ir Direktyva 2014/25/ES[14]), jei šios elektroninės sąskaitos faktūros atitinka Europos standartą.

Centrinės perkančiosios organizacijos atitiktį Direktyvos nuostatoms turėjo užtikrinti iki 2019 m. balandžio mėn., o subcentrinės perkančiosios organizacijos tose valstybėse narėse,

[9] Europos e. sąskaitų faktūrų standartą parengė CEN, o paskelbė – Europos Komisija.
Jame, nustatant semantinį duomenų modelį, apibrėžiamos pagrindinės elektroninių sąskaitų faktūrų sąlygos, https://ec.europa.eu/digital-building-blocks/wikis/display/DIGITAL/Compliance+with+eInvoicing+standard.

[10] Europos e. sąskaitų faktūrų standarte e. sąskaitų faktūrų perdavimo klausimas nagrinėjamas gairių ataskaitoje. Šios gairės padeda standarto įgyvendintojams pasirinkti ir parengti perdavimo sprendimus, https://ec.europa.eu/digital-building-blocks/wikis/display/DIGITAL/Navigating+the+eInvoicing+standard+documentation.

[11] 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/81/EB dėl darbų, prekių ir paslaugų pirkimo tam tikrų sutarčių, kurias sudaro perkančiosios organizacijos ar subjektai gynybos ir saugumo srityse, sudarymo tvarkos derinimo ir iš dalies keičianti direktyvas 2004/17/EB ir 2004/18/EB (Tekstas svarbus EEE), OL L 216, 2009 8 20, p. 76–136.

[12] 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/23/ES dėl koncesijos sutarčių suteikimo (Tekstas svarbus EEE), OL L 94, 2014 3 28, p. 1–64.

[13] 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB, OL L 94, 2014 3 28.

[14] 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/25/ES dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/17/EB, OL L 94, 2014 3 28, p. 243–374.

kurios pasirinko teisės aktuose, kuriais Direktyva perkelta į nacionalinę teisę, subcentrinėms perkančiosioms organizacijoms taikytiną laikotarpį pratęsti vieniems metams, – iki 2020 m. balandžio mėn.

Iki 2023 m. liepos mėn. Europos Sąjungoje padaryta didelė su e. sąskaitų faktūrų naudojimu susijusi pažanga. Visos valstybės narės yra perkėlusios Direktyvą į savo nacionalinės teisės aktus. Septyniolika iš 27 valstybių narių yra įgyvendinusios teisės aktus, pagal kuriuos tiekėjai viešajam sektoriui privalo išrašyti e. sąskaitas faktūras: trylikoje iš jų ši prievolė taikoma visiškai, o keturiose – tik iš dalies. Kai kurios iš jų šią pareigą tiekėjams nustatė kaip tik Direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę metu. Be to, devynios valstybės narės e. sąskaitų faktūrų taikymo sritį išplėtė, įtraukdamos į ją ES ribų nesiekiančias viešųjų pirkimų sutartis.

DABARTINIAI SU E. SĄSKAITOMIS FAKTŪROMIS SUSIJĘ POKYČIAI

Naujos ES politikos iniciatyvos, ypač – pasiūlymai dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų „PVM skaitmeniniame amžiuje“ (ViDA)[15], artimiausiais metais pakeis su e. sąskaitomis faktūromis susijusią padėtį Europoje. 2022 m. gruodžio 8 d. Komisija pateikė kelis pasiūlymus, kuriais siekiama modernizuoti ir sustiprinti ES PVM sistemą. Šia reforma siekiama išplėsti ES politikos taikymo sritį, įtraukiant į ją verslo verslui (B2B) sandorius, šiuo tikslu įgyvendinant beveik tikralaikės skaitmeninės informacijos apie ES tarpvalstybinių sandorių PVM teikimą, remiantis e. sąskaitomis faktūromis, ir iki 2028 m. sausio mėn. užtikrinant, kad e. sąskaitos faktūros taptų numatytąja sąskaitų faktūrų išrašymo sistema. Be to, iniciatyva ViDA stiprinama vidaus rinka, nes ja užtikrinama didesnė nacionalinių sistemų darna visoje ES: visose nacionalinėse e. sąskaitų faktūrų sistemose turėtų būti užtikrinamas Europos standarto pripažinimas. Galiausiai iniciatyva ViDA suteikiama galimybė skatinti įmonių skaitmeninę integraciją bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, e. sąskaitų faktūrų standartizaciją ir inovacijas.

Dar vienas svarbus su e. sąskaitomis faktūromis susijęs pokytis yra didėjanti Europos e. sąskaitų faktūrų standarto įtaka tarptautiniu lygmeniu. Siekdama skatinti Europos įmonių konkurencingumą ir stiprinti Europos Sąjungos, kaip pasaulinės lyderės standartizacijos srityje, poziciją, Komisija aktyviai propaguoja Europos standartu ir *Peppol* specifikacijomis grindžiamą ES modelį. Šiuo metu tokios ES nepriklausančios šalys kaip Australija, Japonija, Malaizija, Naujoji Zelandija ir Singapūras grindžia savo nacionalines e. sąskaitų faktūrų specifikacijas Europos standartu jas išplėsdamos ir aktyviai domisi nuo 2023 m. liepos mėn. veikiančiu *Peppol* tarptautiniu sąskaitų faktūrų modeliu (PINT)[16], kuriuo sistemingai apibendrinamas Europos standartas ir taip palengvinamas sąveikus keitimasis sąskaitomis faktūromis *Peppol* tinkle tarptautiniu mastu. Kitos šalys ir regionai PINT remiasi kaip etaloniniu modeliu ir pritaiko jį prie konkrečių savo poreikių. Bendradarbiaujant su ES šalimis partnerėmis e. sąskaitų faktūrų srityje galima didinti investicijas ir priemones, kurias jau yra įgyvendinusios ES įmonės, ir mažinti prekybos sąnaudas, skatinant e. sąskaitų faktūrų sąveikumą įvairiuose regionuose.

Galiausiai e. sąskaitų faktūrų ateitį kuria besiformuojančios technologijos ir novatoriški metodai. Kalbant apie žalesnę Europą, būtų galima užtikrinti tikslesnes išmetamųjų teršalų kiekio ataskaitas apskaičiuojant ir nurodant išmetamųjų teršalų kiekį elektroninių sąskaitų faktūrų straipsnių eilučių lygmeniu ir taip padidinant atskaitomybę už aplinką. Mokesčių srityje skaitmeninės PVM deklaracijos, kurios būtų užpildomos iš anksto, naudojant e. sąskaitų

[15] https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/value-added-tax-vat/vat-digital-age_lt

[16] PINT – tai specifikacija, kuria įgyvendinamos Europoje naudoti skirtos *Peppol BIS* sąskaitos faktūros. Joje aprašomas sąskaitos faktūros ir kreditinio dokumento pranešimų naudojimas *Peppol* tinkle ir palengvinamas veiksmingas elektroninio bendradarbiavimo įgyvendinimas bei didesnis naudojimasis juo, https://test-docs.peppol.eu/pint/pint-eu/pint-eu/bis/.

faktūrų duomenis, įmonėms supaprastintų reikalavimų laikymąsi. Remdamiesi naudojantis dirbtiniu intelektu (DI) apskaičiuotomis mokesčių prognozėmis, įmonės ir privatūs asmenys galėtų prognozuoti mokesčių sumas. Kovos su sukčiavimu srityje, taikant DI grindžiamą semantinę analizę, mašinų mokymąsi ir duomenų gavybą iš struktūrizuotų elektroninių sąskaitų faktūrų, siekiama gerinti stebėseną ir tikslumą. Kuriant tikralaikę ekonomiką, siekiama sudaryti sąlygas keistis informacija tikruoju laiku. Šiuo tikslu būtų galima naudoti elektroninių sąskaitų faktūrų duomenis kaip tiksliausią su verslo sandoriais susijusį duomenų rinkinį ir taip sumažinti administracinę naštą. Be to, blokų grandine grindžiamu sąskaitų faktūrų finansavimu, kiekvienai sąskaitai faktūrai sukūrus unikalų skaitmeninį kontrolinį kodą, mažinama dvigubo sąskaitų faktūrų finansavimo tarpvalstybiniu mastu rizika. Galiausiai šie laimėjimai keičia e. sąskaitas faktūras, todėl ES ir jos valstybės narės privalo siekti bendro tikslo sukurti palankiausias šios inovacijos plėtojimo ES sąlygas.

PAGRINDINIAI E. SĄSKAITŲ FAKTŪRŲ DIREKTYVOS ĮGYVENDINIMO ANALIZĖS REZULTATAI

Šioje ataskaitoje, kaip reikalaujama Direktyvos 12 straipsnyje, peržiūrimas Direktyvos poveikis vidaus rinkai ir nagrinėjamas e. sąskaitų faktūrų naudojimas Europoje, pradedant nuo 2023 m. vertinimo rezultatų. Siekiant įvertinti Direktyvos taikymo rezultatus ir poveikį, analizės metu daugiausia dėmesio skirta Direktyvos įgyvendinimui ir laimėjimams 2014–2022 m., atidžiau vertinant laikotarpį po Direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę centrinių perkančiųjų organizacijų atžvilgiu 2019 m. balandžio mėn., žinant, kad galutinis įgyvendinimo subcentrinių perkančiųjų organizacijų atžvilgiu terminas buvo 2020 m. balandžio mėn.

Nustatyti faktai ir išvados grindžiami Direktyvos vertinimo, kurį Komisija atliko 2023 m. prieš rengdama šią ataskaitą, rezultatais. Laikantis geresnio reglamentavimo principų, atliekant šį vertinimą Direktyvos taikymo rezultatai buvo nagrinėjami pagal penkis vertinimo kriterijus: aktualumo, veiksmingumo, efektyvumo, nuoseklumo ir ES pridėtinės vertės. Buvo nagrinėjami su e. sąskaitomis faktūromis susiję vidaus rinkos sunkumai, Direktyvos poveikis vidaus rinkai, e. sąskaitų faktūrų naudojimui ir pagrindinėms suinteresuotųjų subjektų kategorijoms, Direktyvos pridėtinė vertė ir ES e. sąskaitų faktūrų politikos suderinamumas su kita ES politika.

Ankstesni ir dabartiniai vidaus rinkos sunkumai

Šiuo metu Direktyva tebėra aktuali, nes sunkumai, kurie 2014 m. paskatino ją priimti, išlieka ir vis dar sudaro kliūčių vidaus rinkos veikimui. Be to, nuo tada, kai buvo priimta Direktyva, atsirado naujų sunkumų ir pokyčių, todėl šiuo metu aštuoniolikos iš 27 valstybių narių nacionalinės valdžios institucijos bendrai sutaria dėl to, kad Direktyva tebėra aktuali[17].

2014 m. nustatyti sunkumai tebėra aktualūs ir šiandien. Jie susiję su e. sąskaitų faktūrų naudojimo mastu Europoje ir e. sąskaitoms faktūroms skirtų IT sistemų sąveikumu. Dėl e. sąskaitų faktūrų naudojimo viešuosiuose pirkimuose pažymėtina, kad, nors tam tikrų pajėgumų, kurių reikia norint priimti elektronines sąskaitas faktūras, esama, elektroninės sąskaitos faktūros plačiai naudojamos, pirma, tose šalyse, kuriose iš tiekėjų reikalaujama viešojo sektoriaus institucijoms siųsti tik elektronines sąskaitas faktūras, ir, antra, skaitmeniniu požiūriu brandžiose valstybėse narėse. Konkrečiai 17 valstybių narių, kurios tiekėjams yra nustačiusios visapusišką (13 valstybių narių) arba dalinę (4 valstybės narės) pareigą, praneša, kad e. sąskaitos faktūros viešuosiuose pirkimuose naudojamos 100 proc. arba kad jos šį tikslą tikisi pasiekti iki 2024 m. pabaigos. Tačiau kitose valstybėse narėse tokios sąskaitos faktūros

[17] Nacionalinių valdžios institucijų apklausos, kuri buvo atlikta rengiantis vertinimui vykdyto tyrimo metu, rezultatai, žr. SWD(2024) 39.

paprastai naudojamos nedideliu mastu, išskyrus tokias skaitmenizacijos srityje pažengusias šalis kaip Estija, Suomija ir Švedija. Šiose pažangius e. sąskaitų faktūrų teisės aktus ir pajėgumus turinčiose šalyse elektroninės sąskaitos faktūros naudojamos plačiau. Naudojimo mastas paprastai yra didelis tuo atveju, kai, nors ir neprivaloma pagal teisės aktus, viešojo sektoriaus institucijoms suteikiamas administracinis leidimas reikalauti e. sąskaitų faktūrų per konkursus, – iš esmės tai yra „praktinis įpareigojimas“.

Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad e. sąskaitų faktūrų naudojimą nebūtinai galima prilyginti Europos e. sąskaitų faktūrų standarto taikymui. Kai kurios valstybės narės yra užtikrinusios e. sąskaitų faktūrų naudojimą viešuosiuose pirkimuose, nustatydamos pareigas tiekėjams, bet tuo pat metu nereikalaudamos taikyti Europos standarto. Todėl Europos standarto taikymo mastas tebėra mažesnis, nes priklauso nuo savanoriško tiekėjų pasirinkimo. Valstybėse narėse, kuriose atitinkamos sistemos buvo taikomos dar prieš priimant Europos standartą, paprastai dažniausiai taikomas nacionalinis standartas.

Šiuo atžvilgiu, siekiant konsoliduoti e. sąskaitų faktūrų vidaus rinką, būtų pravartu didinti Europos e. sąskaitų faktūrų standarto taikymą, kad būtų sumažinta įmonėms tenkanti administracinė našta. Visose valstybėse narėse priėmus vieną e. sąskaitų faktūrų standartą, būtų racionalizuoti sąskaitų faktūrų išrašymo procesai ir procedūros Europoje ir supaprastintas sąskaitų faktūrų išrašymas viešojo administravimo institucijoms bei jų verslo partneriams. Juos supaprastinti būtų dar lengviau, jei, kaip numatyta pagal iniciatyvą ViDA, būtų taikomas tas pats PVM ataskaitų standartas. Galiausiai, taikant Europos e. sąskaitų faktūrų standartą sudaromos palankios sąlygos ne tik konsoliduoti e. sąskaitų faktūrų vidaus rinką, bet ir padėti mažinti su tarpvalstybiniais sandoriais susijusias ekonominės veiklos vykdytojų sąnaudas.

Antra, sąveikumo problema išlieka, nes Direktyvoje atsižvelgta ne į visus keturis Europos sąveikumo sistemoje apibrėžtus sąveikumo lygmenis, įskaitant perdavimą ir valdymą. Nors sąveikumas semantiniu ir sintaksės lygmenimis dar 2014 m. buvo nustatytas kaip viena iš įgyvendinant ES politiką spręstinų problemų ir šią problemą siekta išspręsti 2017 m. parengiant Europos e. sąskaitų faktūrų standartą, vienas iš pagrindinių įgyvendinant e. sąskaitas faktūras kilusių sunkumų buvo perdavimas. Kartu su Europos standartu CEN paskelbė tik neprivalomas rekomendacijas dėl perdavimo, nurodytas Direktyvos konstatuojamosiose dalyse. Vis dėlto ši padėtis gali pasikeisti atsižvelgiant į naujus su iniciatyvos ViDA pasiūlymais dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų susijusius ES e. sąskaitų faktūrų politikos pokyčius.

Dėl sąveikumo B2B srityje pažymėtina, kad šiuo metu įmonės, ypač mažosios įmonės, yra priverstos naudoti specialius savo stambių klientų e. sąskaitų faktūrų tinklus. Šie tinklai yra uždari ir vieni su kitais nesąveikauja. Tai turi neigiamų padarinių mažosioms įmonėms, kurios negali naudotis vieno e. sąskaitų faktūrų teikėjo paslaugomis, kad galėtų keistis sąskaitomis faktūromis su savo prekybos partneriais savo šalyje, tuo labiau – ES lygmeniu. Šalims sutarus (arba teisės aktais įpareigojus) taikyti bendrus perdavimo metodus ir protokolus, šią problemą būtų galima lengvai išspręsti. Be to, jei nacionaliniu lygmeniu įdiegta B2G platforma, norint siųsti e. sąskaitas faktūras viešajam sektoriui, įmonėms reikia naudoti dar vieną sistemą.

Paslaugų ir sprendimų teikėjams, kurie siūlo visoje Europoje teikiamas bendru standartu grindžiamas e. sąskaitų faktūrų paslaugas, Europos e. sąskaitų faktūrų standartas suteikė galimybę pasiekti klientų bazę visoje ES. Vis dėlto, kai jiems taikomi konkrečių šalių reikalavimai, pvz., užregistruoti PVM kodą, arba griežtos sertifikavimo sistemos, dėl kurių susidaro didelės investicinės sąnaudos, nauda jiems sumažėja. Su šia problema susiduriama

Graikijoje ir Prancūzijoje[18]. Be to, vis daugiau valstybių narių ketina nustatyti nacionalines e. sąskaitų faktūrų paslaugų ir sprendimų sertifikavimo sistemas, dėl kurių atsiras naujų kliūčių vidaus rinkai. Tuo pat metu kai kurių valstybių narių nustatytas e. parašų naudojimas siekiant užtikrinti e. sąskaitų faktūrų autentiškumą ir vientisumą taip pat kelia sunkumų išrašant tarpvalstybines e. sąskaitas faktūras. Sistemų, kurioms šis autentiškumo patvirtinimo metodas netaikomas, atveju yra įrodyta, kad taikyti šio reikalavimo praktiškai nėra būtina.

Nuo Direktyvos priėmimo yra įvykę naujų pokyčių. Konkrečiai, pagal iniciatyvą „PVM skaitmeniniame amžiuje“ (ViDA) teikiamais pasiūlymais dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų, kai jie bus priimti, bus nustatyta, kad nuo 2028 m. sausio mėn. e. sąskaitų faktūrų išrašymas bus numatytasis sąskaitų faktūrų išrašymo metodas. Vadinasi, e. sąskaitos faktūros turi būti išrašomos, perduodamos ir gaunamos struktūrizuotu elektroniniu formatu, kuris suteikia galimybę jas apdoroti automatiniu ir elektroniniu būdu. Valstybės narės turėtų galimybę nustatyti privalomą e. sąskaitų faktūrų naudojimą neteikiant prašymų dėl nukrypti leidžiančių nuostatų. Be to, Europos e. sąskaitų faktūrų standartas būtų plačiai pripažįstamas visose valstybėse narėse, todėl verslo verslui sandorių (B2B) e. sąskaitas faktūras prekybos partneriai galėtų sklandžiai perduoti tarpusavyje tiesiogiai arba naudodamiesi viešaisiais mokesčių administratorių įsteigtais portalais.

Be to, šiuo metu kelios valstybės narės, remdamosi nukrypti leidžiančia PVM direktyvos nuostata, pagal tos direktyvos 395 straipsnį rengia naujus teisės aktus, kuriais bus įpareigojama naudoti e. sąskaitas faktūras B2B sandoriams. Kartais į šios politikos taikymo sritį taip pat gali būti įtraukiami B2C sandoriai. Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad CEN šiuo metu vykdo standartizavimo veiklą: CEN 434 techninis komitetas šiuo metu rengia e. kvito technines specifikacijas. Šiuo atžvilgiu suderinus B2G, B2B ir B2C e. sąskaitų faktūrų struktūras ir sistemas, būtų išvengta pernelyg didelio techninio sudėtingumo ir teisinio netikrumo ekonominės veiklos vykdytojams jų pačių šalyje arba dalyvaujant tarpvalstybinėje prekyboje ES.

Galiausiai per konsultacinę vertinimo veiklą paaiškėjo, kad sunkumų kyla ir dėl duomenų saugumo bei privatumo. Siekiant išspręsti šį klausimą, į paslaugų ir sprendimų teikėjų susitarimus paprastai įtraukiama nuostata, kuria reikalaujama apsaugoti klientų duomenis ir draudžiama juos naudoti kitais nei aiškiai būtinais ir sutartais tikslais. Vis dėlto ji nėra taikoma sistemingai.

Apibendrinant pažymėtina, kad Direktyva tebėra aktuali šalinant 2014 m. nustatytus sunkumus, kurių dar yra. Tačiau dėl naujausių e. sąskaitų faktūrų pokyčių atsirado naujų sunkumų, kuriuos reikia įveikti atsižvelgiant į ES taikomas didesnio elektroninių sąskaitų faktūrų efektyvumo ir derinimo taisykles.

Direktyvos poveikis vidaus rinkai, e. sąskaitų faktūrų naudojimui ir suinteresuotiesiems subjektams

Kaip paaiškinta toliau, Direktyvos įgyvendinimas ir Europos e. sąskaitų faktūrų standarto priėmimas labai padėjo derinti elektronines sąskaitas faktūras bei užtikrinti jų sąveikumą Europoje ir naudojimą. Vis dėlto Direktyva, siekiant jos tikslų, buvo veiksminga tik iš dalies. Du tiesioginiai jos tikslai yra i) pašalinti rinkos ir prekybos kliūtis, atsirandančias dėl skirtingų nacionalinių taisyklių bei standartų, ir ii) užtikrinti sąveikumą. Siekiant šių dviejų tikslų labai svarbus aspektas buvo Europos e. sąskaitų faktūrų standarto priėmimas.

[18] SWD(2024) 39.

Dėl pirmojo tikslo pažymėtina, kad e. sąskaitų faktūrų taisyklių ir standartų suderinimas Europoje tam tikru mastu užtikrintas nustačius Europos e. sąskaitų faktūrų standartą, kurį parengė CEN ir 2017 m. spalio mėn. patvirtino Komisija[19], ir sudarius sąlygas vidaus rinkai viešųjų pirkimų srityje. Europos e. sąskaitų faktūrų standartas apima du – semantinį ir sintaksės – sąveikumo lygmenis, kurie 2014 m. buvo nustatyti kaip ES vidaus sąveikumo problemos.

Dėl antrojo tikslo pažymėtina, kad Direktyvoje valstybėms narėms ir jų viešojo sektoriaus institucijoms nustatyta pareiga reikalaujant, kad viešasis sektorius ES priimtų ir apdorotų dėl sutarčių pagal ES viešųjų pirkimų direktyvas išrašytas e. sąskaitas faktūras, jei jos atitinka Europos e. sąskaitų faktūrų standartą. Kad būtų galima pasiekti šį tikslą ir taip užtikrinti sąveikumą, Direktyvoje reikalaujama, kad valstybės narės sukurtų verslo pardavimo valdžios sektoriui (B2G) sandorių e. sąskaitų faktūrų sistemas, į kurias būtų įtrauktas Europos e. sąskaitų faktūrų standartas, arba esamas savo sistemas pritaikytų taip, kad būtų galima priimti šį standartą atitinkančias elektronines sąskaitas faktūras. Dėl centrinio lygmens pažymėtina, kad pajėgumus yra sukūrusios 25 valstybės narės, o dvi valstybės narės – Kipras ir Slovakija – savo nacionalines centrines platformas dar kuria. Dėl subcentrinio lygmens pažymėtina, kad šiuo etapu visapusiškai patikrinti Direktyvos įgyvendinimo neįmanoma, nes tik kelios valstybės narės yra sukūrusios e. sąskaitų faktūrų įgyvendinimo jose stebėsenos mechanizmus. Paprastai tai tos valstybės narės, kurios yra įpareigojusios savo tiekėjus siųsti e. sąskaitas faktūras viešajam sektoriui ir taiko centrinės stebėsenos priemones, pvz., Prancūzija, Italija ir Ispanija.

Numatytas Direktyvos poveikis vidaus rinkai buvo, be kita ko, darnaus e. sąskaitų faktūrų naudojimo padidėjimas visoje ES. Dėl bendro e. sąskaitų faktūrų naudojimo pažymėtina, kad, remiantis Eurostato atliktos įmonių, kuriose dirba daugiau kaip dešimt darbuotojų, apklausos duomenimis, procentinė (ne tik B2G sandorių, bet apskritai) e. sąskaitas faktūras siunčiančių ES įmonių dalis padidėjo nuo apytiksliai 10,3 proc. 2013 m. iki 32,2 proc. 2020 m. Nors atliekant analizę susidurta su duomenų prieinamumo ir nuoseklumo apribojimais, nes Direktyva valstybėms narėms nenustatyta pareiga teikti ataskaitas, šie trūkumai buvo kompensuoti Eurostato duomenimis[20], dokumentų tyrimais ir pokalbiais su suinteresuotaisiais subjektais[21].

Analizuojant paaiškėjo, kad B2G e. sąskaitų faktūrų naudojimas viešuosiuose pirkimuose pirmiausia padidėjo tose valstybėse narėse, kurios tiekėjams yra nustačiusios pareigą viešajam sektoriui siųsti e. sąskaitas faktūras. Iš to matyti, kad užtikrinti savanorišką jų naudojimą privačiajame sektoriuje gali būti sudėtinga. Pavyzdžiui, Prancūzijoje, kurioje pareiga buvo laipsniškai nustatoma 2017–2020 m., 2013 m. buvo gauta 34 000 elektroninių sąskaitų faktūrų, palyginti su 4,3 mln. elektroninių sąskaitų faktūrų, kurias 2022 m. gavo nacionalinės valdžios institucijos, ir 66,74 mln. elektroninių sąskaitų faktūrų, kurias gavo subcentrinės perkančiosios organizacijos. Ispanijoje, kurioje ši pareiga buvo nustatyta 2015 m., remiantis iš nacionalinės platformos surinktais duomenimis, nustatytas padidėjimas nuo 884 000 e. sąskaitų faktūrų 2014 m. iki 9,5 mln. e. sąskaitų faktūrų 2017 m. ir 15,9 mln. e. sąskaitų faktūrų 2022 m. – šie duomenys susiję tik su centriniu lygmeniu. Paaiškėjo, kad, nustačius privalomą e. sąskaitų faktūrų naudojimą, t. y. nustačius tiekėjams pareigą (tik) dėl B2G sandorių siųsti savo nacionalinėms valdžios institucijoms vien elektronines sąskaitas faktūras, daromas poveikis bendram elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimo mastui, taip pat B2B srityje, nes, kaip matyti iš Eurostato duomenų, Italijoje, Slovėnijoje ir Ispanijoje e. sąskaitas faktūras naudojančių

[19] 2017 m. spalio 16 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2017/1870 dėl nuorodos į Europos elektroninių sąskaitų faktūrų standartą ir sintaksių sąrašo paskelbimo pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2014/55/ES (Tekstas svarbus EEE), C/2017/6835, OL L 266, 2017 10 17, p. 19–21.
[20] Šiame skirsnyje pristatomi duomenys parengti remiantis šiuo Eurostato duomenų rinkiniu: ISOC_EB_ICS.
[21] SWD(2024) 39.

įmonių skaičius labai padidėjo ir šis padidėjimas, kuris matyti iš 2016 m. Eurostato duomenų, susijęs su šios pareigos įsigaliojimu kiekvienoje šalyje atitinkamai 2014 m. ir 2015 m.

Neįpareigojus siųsti (B2G arba B2B) elektroninių sąskaitų faktūrų, jų naudojimas didėjo lėtai. Remiantis tikslinėmis konsultacijomis su MVĮ, veiksmingiausia priemonė, kuria būtų galima padidinti ĮIP ir apskaitos programinę įrangą jau naudojančių įmonių naudojimąsi e. sąskaitomis faktūromis, būtų užtikrinti, kad į šiuos sprendimus taip pat būtų įtraukta e. sąskaitų faktūrų funkcija. Taip jos galėtų iškart, neįvedant duomenų rankiniu būdu, siųsti ir gauti e. sąskaitas faktūras iš savo esamos sistemos, užtikrinant automatizavimą. Tai MVĮ jau siūlė 2013 m. Direktyvos poveikio vertinime[22] – iš to matyti, kad tai yra labai svarbus veiksnys, galintis paskatinti MVĮ naudoti e. sąskaitas faktūras. Tokią politiką yra pasirinkusi Danija, pvz., pagal neseniai priimtą savo Buhalterinės apskaitos įstatymą[23].

Dėl pagrindinių Direktyvos tikslų, kurie buvo nustatyti jos konstatuojamosiose dalyse ir 2013 m. poveikio vertinime, pažymėtina, kad jie pasiekti iš dalies. Direktyvos tikslas buvo sustiprinti vidaus rinką sprendžiant sąveikumo klausimus, didinant teisinį tikrumą, mažinant teisinį sudėtingumą ir ekonominės veiklos vykdytojų sąnaudas. Šį tikslą papildė veiklos tikslas – sudaryti sąlygas atsirasti techniniams e. sąskaitų faktūrų sprendimams viešuosiuose pirkimuose, siekiant užtikrinti sąveikumą.

Direktyvoje daugiausia dėmesio skirta su semantiniu ir sintaksės lygmenimis susijusių sąveikumo problemų sprendimui, bet atsižvelgta ne į visus keturis sąveikumo lygius, įskaitant perdavimą ir valdymą. Parengus Europos e. sąskaitų faktūrų standartą, veiksmingai išspręstas sąveikumo semantiniu ir sintaksės lygiais klausimas. Tai matyti iš to, kad nuo Europos standarto paskelbimo 2017 m. spalio mėn. Direktyva buvo sustiprinta vidaus rinka, nes buvo užkirstas kelias naujų nacionalinių viešojo sektoriaus (B2G) e. sąskaitų formatų nustatymui, todėl buvo išvengta tolesnio susiskaidymo. Trys valstybės narės – Estija, Suomija ir Švedija – laipsniškai keičia savo nacionalinius standartus Europos standartu. Kitos valstybės narės, kurios, prieš nustatant Europos e. sąskaitų faktūrų standartą, buvo įpareigojusios taikyti nacionalinį standartą, tiesiog leidžia taikyti Europos standartą. Svarbu pabrėžti, kad, nors Direktyvoje perdavimo ir valdymo klausimai nespręsti, tarpvalstybiniu lygmeniu sąveikumas 23-ose valstybėse narėse praktiškai užtikrintas įgyvendinant *Peppol* grindžiamus sprendimus. Direktyva buvo sustiprinta vidaus rinka, nes buvo padidintas teisinis tikrumas ir sumažintas techninis e. sąskaitų faktūrų sudėtingumas: ja sukurtas aiškus teisinis pagrindas, o Europos e. sąskaitų faktūrų standartas nustatytas kaip bendras standartas, kurį turi palaikyti visas ES viešasis sektorius. Keturiolika iš 21 į tikslinę apklausą atsiliepusių valstybių narių pranešė, kad šie veiksmai darė teigiamą poveikį teisinio tikrumo didinimui ir techninio sudėtingumo mažinimui[24]. Apie 80 proc. tikslinėje apklausoje dalyvavusių MVĮ nurodė, kad joms jų nacionaliniai teisiniai e. sąskaitų faktūrų reikalavimai atrodo esantys aiškūs ir prieinami ir kad jie daugiausia nustatyti perkeliant Direktyvą į nacionalinę teisę.

Direktyvos 2 straipsnyje nustatyta elektroninės sąskaitos faktūros apibrėžtimi užtikrintas teisinis tikrumas. Pagal ją „elektroninė sąskaita faktūra – sąskaita faktūra, išrašyta, perduota ir gauta struktūrizuotu elektroniniu formatu, kuris suteikia galimybę ją apdoroti automatiniu ir

[22] SWD(2013) 222 *final*, Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, pridedamas prie pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimo vykdant viešuosius pirkimus, 2013 6 26, https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SWD:2013:0222:FIN:EN:PDF.

[23] Danijos buhalterinės apskaitos įstatymo projektas (danishbusinessauthority.dk).
2022 m. gegužės 19 d. Danijos Parlamentas priėmė Buhalterinės apskaitos įstatymą. Iš pradžių buvo nurodyta, kad jis įsigalios 2022 m. liepos 1 d. Šiuo įstatymu visos bet kokio dydžio įmonės įpareigojamos išrašyti, priimti, apdoroti ir archyvuoti sąskaitas faktūras elektroniniu būdu.

[24] SWD(2024) 39.

elektroniniu būdu“. Į jos taikymo sritį patenka tik struktūrizuotos, apdoroti automatiškai tinkamos sąskaitos faktūros. Direktyvoje taip pat nustatyti reikalavimai, taikomi Europos e. sąskaitų faktūrų standartui, be kita ko, dėl techninio neutralumo, suderinamumo su tarptautiniais standartais, tinkamumo įmonių komerciniams sandoriams, MVĮ poreikių rėmimo ir atitikties susijusioms Direktyvos 2006/112/EB[25] nuostatoms.

Be to, Europos standartu išsprendus sąveikumo semantiniu ir sintaksės lygmenimis klausimą, Direktyva padėjo dar labiau sumažinti techninį sudėtingumą. Tai pirmiausia pasakytina apie viešuosius pirkimus, per kuriuos tiekėjai tą patį e. sąskaitų faktūrų standartą gali taikyti visoms savo į ES viešųjų pirkimų taikymo sritį patenkančioms viešųjų pirkimų procedūroms savo šalyje, o svarbiausia – ir visose kitose ES šalyse.

Dauguma (66 proc.) per vertinimui skirtas tikslines konsultacijas su suinteresuotaisiais subjektais apklaustų MVĮ Europos e. sąskaitų faktūrų standartą laiko priemone, kuri labai supaprastina ES vidaus prekybą. Suomijoje techninį sudėtingumą kompensuoja taikant Europos e. sąskaitų faktūrų standartą, kuriuo buvo pakeistas nacionalinis e. sąskaitų faktūrų formatas, patobulintas automatizavimas ir pagerinta duomenų kokybė. Vis dėlto dėl techninio sudėtingumo pažymėtina, kad 41 proc. apklaustų MVĮ vis dar susiduria su techniniais e. sąskaitų faktūrų naudojimo sunkumais, o likusi jų dalis nurodo sunkumų nepatiriančios. Šie sunkumai susiję su, be kita ko, kelių e. sąskaitų faktūrų formatų palaikymu, archyvavimu audito tikslais, paslaugų teikėjų integracija, duomenų saugumo ir privatumo klausimais, sąveikumu su prekybos partneriais, infrastruktūra ir sujungiamumu.

Direktyva pirmiausia siekta spręsti sąveikumo klausimus ir sudaryti sąlygas plačiai naudoti e. sąskaitas faktūras, atitinkančias Europos standartą, bet nereikalauta, kad tiekėjai jį taikytų. Todėl tose valstybėse narės, kuriose B2G sandoriams reikalaujama taikyti nacionalinius standartus, o B2B sandoriams taikomi kitokie formatai, įmonės turi palaikyti kelis e. sąskaitų faktūrų formatus. Viešasis sektorius iš esmės veikia kaip stambus pirkėjas, nustatantis tiekėjams savo reikalavimus.

Įvertinus konkretų tikslą sumažinti ekonominės veiklos vykdytojų veiklos sąnaudas padaryta išvada, kad tai daugiausia priklauso nuo dviejų su e. sąskaitų faktūrų diegimu ir masiniu jų naudojimu susijusių aspektų: pirma, nuo e. sąskaitų faktūrų paslaugų kainų ir, antra, nuo tinklo poveikio, kuriam atsiradus šiomis paslaugomis galima naudotis kartu su visais verslo partneriais ir daugelyje kitų e. sąskaitų faktūrų taikymo sričių. Viena vertus, įmonėms apskritai reikia įsigyti e. sąskaitų faktūrų paslaugas arba programinę įrangą, o e. sąskaitų faktūrų paslaugų kainos tebėra palyginti didelės. Iš MVĮ skirtos konsultacinės veiklos rezultatų matyti, kad vienos e. sąskaitos faktūros operacijos kaina svyruoja nuo 0,05 EUR (paslaugų rinkiniui taikant 2 500 EUR įdiegimo mokestį) iki 0,30 EUR (paslaugų rinkiniui taikant metinį 550 EUR mokestį). Vis dėlto pažymėtina, kad kainodaros modeliai arba MVĮ labai skiriasi, ypač kalbant apie labai nedaug e. sąskaitų faktūrų apimančius modelius taikančias įmones – tam tikrais išimtiniais atvejais už vieną e. sąskaitą faktūrą gali tekti sumokėti iki 10 EUR. Ekonominės veiklos vykdytojų veiklos sąnaudos priklauso nuo galimybės naudotis ekonomiškai efektyviais sprendimais ir paslaugomis. Šioms sąnaudoms įtakos turi e. sąskaitų faktūrų operacijų skaičius, palaikomi formatai, perdavimo protokolai, šalių, kuriose įmonės veikia, skaičius, nes specialaus palaikymo reikia kiekvienoje konkrečius formatus ir reikalavimus nustačiusioje valstybėje narėje.

Kita vertus, atlikus MVĮ apklausą paaiškėjo, kad net ir įsigijusi atitinkamą programinę įrangą

[25] 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos, OL L 347, 2006 12 11.

ir (arba) paslaugą įmonė iš savo investicijos visapusišką naudą gauna tik tuo atveju, jei ji gali pasinaudoti tinklo poveikiu ir naudoti elektronines sąskaitas faktūras su visais savo verslo partneriais, bet taip anaiptol nėra. Be to, įmonės nurodė, kad gaunamą naudą jos padidintų, taip pat pareigų teikti ataskaitas supaprastinimo arba racionalizavimo atžvilgiu, jei e. sąskaitas faktūras jos taip pat galėtų naudoti kitose taikymo srityse, pvz., teikdamos PVM ataskaitas, kaip nustatyta dabartiniuose ViDA pasiūlymuose dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų, arba vykdydamos savo administracines pareigas, pvz., muitų deklaravimo, informacijos apie tvarumą teikimo, ir integruodamos kitus procesus, pvz., elektroninius užsakymus ir išsiuntimo pranešimus.

Naudojant e. sąskaitas faktūras masiškai, būtų galima tiek sumažinti e. sąskaitų faktūrų paslaugų kainas, tiek kiekvienoje valstybėje narėje sukurti įvairių paslaugų bei sprendimų teikėjų konkurenciją ir padidinti numatytojo e. sąskaitų faktūrų naudojimo ir jų naudojimo kitose taikymo srityse naudą.

Veiklos tikslas sudaryti sąlygas atsirasti e. sąskaitų faktūrų techniniams sprendimams viešuosiuose pirkimuose įgyvendintas dvejopai. Visų pirma, Direktyva sąlygos sudarytos tiesiogiai, nustatant pareigą viešojo sektoriaus institucijoms, kurios arba sukūrė sistemas, arba pritaikė esamas sistemas, kad galėtų taikyti Europos standartą, todėl apsirūpino sąveikioms e. sąskaitoms faktūroms reikiamais pajėgumais. Nepaisant teigiamo poveikio, sunkumų išlieka. Skirtingai įgyvendinant Europos standartą nacionalinėse e. sąskaitų faktūrų platformose, atsirado suderinamumo problemų, kurias dar labiau padidino nepakankamas sąveikumas perdavimo lygmeniu. Kai kuriose valstybėse narėse didelė problema buvo susijusi su tuo, kad vyriausybės nurodymu naudojamos daugiau nei viena nacionalinė e. sąskaitų faktūrų platforma (viena platforma, skirta B2G, o kita – B2B sandoriams). Stebėti techninius pokyčius ir e. sąskaitų faktūrų naudojimą ES lygmeniu taip pat sudėtinga dėl procedūrų ir reikalavimų įvairovės ES valstybėse narėse ir todėl, kad valstybėms narėms nenustatyta pareiga vykdyti stebėsenos.

Antra, nuo tada, kai buvo priimta Direktyva, pagal ją buvo sudarytos palankesnės sąlygos ir paskatinta naudoti *Peppol*, kaip techninį sąveikų e. sąskaitų faktūrų išrašymo tarp ES šalių sprendimą ir tinklą. *Peppol* taikomas 23-ose valstybėse narėse, remiantis bendromis specifikacijomis, teisiniais susitarimais ir valdymo modeliu.

Dėl Direktyvos poveikio suinteresuotiems subjektams pažymėtina, kad skirtingų kategorijų suinteresuotieji subjektai patyrė skirtingų rūšių sąnaudas. Nacionalinės valdžios institucijos, ekonominės veiklos vykdytojai, įskaitant paslaugų ir sprendimų teikėjus, MVĮ arba didelės korporacijos vertinti atskirai. Vis dėlto išvadų patikimumas yra ribotas dėl duomenų nepakankamumo. Analizuojant Direktyvos efektyvumą nustatyti keli su duomenų nepakankamu susiję apribojimai. Kadangi valstybėms narėms nėra nustatyta pareigos teikti informaciją apie e. sąskaitų faktūrų operacijas, išsamią informaciją pateikė tik kelios nacionalinės valdžios institucijos, o apie tarpvalstybinio lygmens sandorius – dar mažiau. Todėl vertinimas daugiausia grindžiamas suinteresuotųjų subjektų pateiktais ir nacionalinių valdžios institucijų portaluose paskelbtais duomenimis.

Kalbant apie efektyvumą viešojo sektoriaus institucijoms, kaip matyti išanalizavus sąnaudas ir naudą, padėtis įvairiose valstybėse narėse labai skiriasi. Iš naudos būtų galima paminėti veiklos efektyvumą, didesnį skaidrumą ir naudą aplinkai. Svarbiausiu veiksniu laikomas procesų automatizavimas, po jo eina bendro standarto taikymas, spartesnis apdorojimas ir mažesnis sudėtingumas.

Su Direktyvoje nustatytos perkančiųjų organizacijų pareigos priimti ir apdoroti e. sąskaitas faktūras, kurios atitinka Europos standartą, įgyvendinimu susijusios sąnaudos daugiausia priklauso nuo viešojo sektoriaus brandos IT srityje: per tikslines konsultacijas su nacionalinėmis valdžios institucijomis paaiškėjo, kad kuo aukštesnio lygio skaitmeninė branda, tuo mažesnės sąnaudos. Konkrečiai su Europos standarto įgyvendinimu susijusios sąnaudos skiriasi atsižvelgiant į tai, ar yra parengtas nacionalinis standartas arba techninės specifikacijos ir reikalaujama užtikrinti sąveikumą su Europos e. sąskaitų faktūrų standartu, bet didžiausios sąnaudos susijusios su nacionalinės e. sąskaitų faktūrų infrastruktūros sukūrimu ir priežiūra.

Kad įvykdytų iš Direktyvos kylančias savo pareigas, kai kurios valstybės narės turėjo sukurti naujas e. sąskaitoms faktūroms viešuosiuose pirkimuose skirtas sistemas, kai kada – nacionalines centrines sistemas, ir taip užtikrinti visapusišką įgyvendinimą centriniu lygmeniu. Kartu jos kūrė Europos standartui palaikyti skirtas sistemas. Kitos valstybės narės, kurios IT srityje buvo brandesnės arba taikė vieną ar kelias e. sąskaitų faktūrų sistemas, šias sistemas turėjo pakeisti siekdamos užtikrinti, kad jose būtų galima priimti Europos standartą atitinkančias elektronines sąskaitas faktūras. Šie pakeitimai įgyvendinti centrinio lygmens sistemoje arba decentralizuotose struktūrose. Reikėjo pritaikyti visus viešiesiems pirkimams skirtus e. sąskaitų faktūrų sprendimus.

Derinimo su Europos standartu sąnaudos skyrėsi atsižvelgiant į tai, ar jau buvo parengtas nacionalinis standartas, nes jį reikėjo pritaikyti taip, kad jis atitiktų Europos standartą. Devynios valstybės narės patyrė su esamų nacionalinių formatų atitikties Europos standartui užtikrinimu susijusias sąnaudas, o trys iš jų (Švedija, Suomija ir Estija) nusprendė senuosius savo formatus visiškai pakeisti Europos standartu. Su nacionalinių formatų atitikties Europos standartui užtikrinimu susijusios sąnaudos valstybėse narėse skiriasi. Jos svyruoja nuo 250 000 EUR Suomijoje iki apytiksliai 1,5 mln. EUR Lenkijoje ir 2,5 mln. EUR Italijoje (visais atvejais jos tam tikru mastu buvo finansuojamos pagal EITP Telekomunikacijų paprogramės e. sąskaitų faktūrų projektus).

Kaip nurodyta pirmiau, didžiausios sąnaudos susijusios su nacionalinės e. sąskaitų faktūrų infrastruktūros sukūrimu ir priežiūra. Jas daugiausia sudaro programinės ir aparatinės įrangos išlaidos, testavimo, mokymo ir administracinės sąnaudos, apimančios teisinę ir sprendimų analizę, viešinimą, naudotojo vadovus, palaikymą, saugumą, auditą ir pan.

Valstybės narės savo sąnaudas iš dalies galėjo padengti naudodamosi EITP finansavimu, kuris teikiamas pagal ES valdomą dotacijų mechanizmą. 2015–2020 m. EITP telekomunikacijų paprogramės laikotarpiu 24-ioms valstybėms narėms daugiau kaip 40-iai projektų buvo skirtas 28,9 mln. EUR biudžetas. Šiais projektais buvo remiamas centrinės sistemos kūrimas arba pritaikymas prie Europos standarto.

Dėl ekonominės veiklos vykdytojų efektyvumo analizės pažymėtina, kad, kaip matyti iš MVĮ skirtos konsultacinės veiklos rezultatų, sąnaudos skiriasi atsižvelgiant į ekonominės veiklos vykdytojų pasirinktą e. sąskaitų faktūrų paslaugų rinkinį ir tvarkytų e. sąskaitų faktūrų skaičių: 97 proc. apklaustų MVĮ buvo įsigijusios e. sąskaitų faktūrų paslaugų rinkinius už nustatyto dydžio metinę kainą, o 3 proc. MVĮ e. sąskaitų faktūrų paslaugų rinkinius buvo įsigijusios už nustatyto dydžio kainą, papildomai taikant mokestį, kuris skiriasi atsižvelgiant į operacijų kiekį. Dėl įmonių pažymėtina, kad kuo mažiau sąskaitų faktūrų, tuo didesnės sąnaudos.

Daugelyje analizuotų valstybių narių galima naudotis nemokamais MVĮ skirtais paslaugų rinkiniais, į kuriuos įtrauktos pagrindinės e. sąskaitų faktūrų funkcijos. Devynios valstybės narės siūlo nemokamą centrinę e. sąskaitų faktūrų siuntimo tiesiai viešosioms įstaigoms

sistemą.

Vis dėlto, kaip nurodė į tikslines konsultacijas atsiliepusi asociacija *SMEUnited*, MVĮ patiria sunkumų, kurie yra susiję su jų dydžiu ir nepakankama praktine patirtimi šiuo klausimu. Todėl šie suinteresuotieji subjektai prašė pareigą diegti e. sąskaitas faktūras nustatyti laipsniškai, kad ją būtų galima įvykdyti geriausiomis sąlygomis. Laikoma, kad e. sąskaitos faktūros mažosioms ir vidutinėms įmonėms yra gana brangios, todėl šioms įmonėms reikia laiko pritaikyti savo apskaitoms sistemoms.

Per tikslines konsultacijas su suinteresuotaisiais subjektais, kuriomis grindžiamas Direktyvos vertinimas, apklaustos tarptautinės korporacijos nurodė labai dideles diegimo sąnaudas, kai e. sąskaitos faktūros nustatomos skirtingose ES valstybėse narėse tiek B2G, tiek B2B sektoriuose. Šios sąnaudos susijusios su tuo, kad, norint įvykdyti konkrečius nacionalinius reikalavimus, reikia naudotis įvairių paslaugų teikėjų paslaugomis. Labai skiriasi pasikartojančios išlaidos.

Darant prielaidą, kad darbo jėgos sąnaudos siekia 46 EUR už valandą, apskaičiuota, kad kiekybinė elektroninių sąskaitų faktūrų išrašymo proceso automatizavimo nauda už kiekvieną išrašytą e. sąskaitą faktūrą siekia apie 5,28 EUR, o už kiekvieną gautą e. sąskaitą faktūrą – 8,4 EUR[26]. Be to, sąnaudos dar labiau sumažėja automatizavus visą ciklą nuo užsakymo iki apmokėjimo, apimantį užsakymus, transporto dokumentus, sąskaitas faktūras ir mokėjimo pranešimus. Automatizavus šiuos procesus, sudaromos sąlygos nuosekliems elektroninių dokumentų mainams ir automatizuotam derinimui, todėl apskaičiuota kiekvieno ciklo nuo pirkimo iki apmokėjimo nauda siekia nuo 25 EUR iki 65 EUR[27].

Suderinamumas su kita ES politika ir ES pridėtinė vertė

Kad būtų galima remti e. sąskaitų faktūrų bendrosios skaitmeninės rinkos kūrimą, Direktyva turėjo būti suderinama su visa kita, ypač skaitmenizacijai skirta ES politika. Direktyvos suderinamumas vertintas dviem pagrindiniais lygmenimis: vidinio ir išorinio suderinamumo. Analizuojant vidinį suderinamumą nagrinėjama, kaip sąveikauja skirtingi ES veiksmų aspektai, o atliekant išorinio suderinamumo analizę nagrinėjama, kaip Direktyva dera su keliomis teisėkūros ir su teisėkūra nesusijusiomis ES politikos iniciatyvomis: 2014 m. viešųjų pirkimų direktyvomis[28], Pavėluotų mokėjimų direktyva[29] ir 2023 m. pasiūlymu dėl reglamento, kuriuo panaikinama dabartinė Pavėluotų mokėjimų direktyva[30], 2022 m. iniciatyvos „PVM skaitmeniniame amžiuje“ (ViDA) pasiūlymais dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų, Europos sąveikumo sistema[31], Europos infrastruktūros tinklų priemonės (EITP) struktūrinėmis e. sąskaitų faktūrų ir e. pristatymo dalimis[32] ir Komisijos politiniu darbu e. sąskaitų faktūrų

[26] Europos Komisija, Vidaus rinkos, pramonės, verslumo ir MVĮ generalinis direktoratas, Ciciriello, C., Gray, E., „Preparatory study on the effects of the Directive 2014/55/EU on electronic invoicing in public procurement“, Europos Sąjungos leidinių biuras, 2024 m., https://data.europa.eu/doi/10.2873/27631.
[27] https://www.corrierecomunicazioni.it/digital-economy/polimi-da-fattura-elettronica-risparmi-per-3-miliardi/
[28] 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/81/EB dėl darbų, prekių ir paslaugų pirkimo tam tikrų sutarčių, kurias sudaro perkančiosios organizacijos ar subjektai gynybos ir saugumo srityse, sudarymo tvarkos derinimo ir iš dalies keičianti direktyvas 2004/17/EB ir 2004/18/EB.
2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/23/ES dėl koncesijos sutarčių suteikimo (Tekstas svarbus EEE).
2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB.
2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/25/ES dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/17/EB.
[29] 2011 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/7/ES dėl kovos su pavėluotu mokėjimu, atliekamu pagal komercinius sandorius (nauja redakcija), OL L 48, 2011 2 23, p. 1–10.
[30] Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl kovos su pavėluotu mokėjimu, atliekamu pagal komercinius sandorius, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52023PC0533(01)
[31] https://ec.europa.eu/isa2/eif_en/
[32] https://joinup.ec.europa.eu/collection/digital-building-blocks/solution/edelivery/about

pasaulinio aspekto bei ES modelio propagavimo srityse.

Dėl vidinio suderinamumo pažymėtina, kad Direktyva dera su tolesniu Europos e. sąskaitų faktūrų standarto kūrimo darbu, nes įvykdyti visi Direktyvos reikalavimai. Pirma, Direktyvoje raginta sukurti Europos standartą elektroninės sąskaitos faktūros pagrindinių elementų semantiniam duomenų modeliui ir pateiktas privalomų įtrauktinų elementų sąrašas. Antra, joje reikalauta nurodyti ribotą sintaksių skaičių, o CEN nustatė ir 2017 m. kartu su standartu paskelbė tik dvi sintakses. Be to, siekiant užtikrinti dar didesnį sąveikumą, kartu su Europos standartu buvo parengtos neprivalomos e. sąskaitų faktūrų perdavimo gairės. Į šiuos reikalavimus sėkmingai atsižvelgta CEN parengtose priemonėse – tai patvirtina teisėkūros tikslų ir standarto rengimo suderinamumą. Taip pat užtikrinamas nuoseklumas su CEN 434 techninio komiteto vykdoma standartizavimo veikla e. kvito srityje. Dėl Europos daugiašalio suinteresuotųjų subjektų forumo e. sąskaitų faktūrų klausimais (EMSFEI) įsteigimo ir darbo siekiant remti ES politikos darbą e. sąskaitų faktūrų srityje pažymėtina, kad 2014–2020 m. visomis EMSFEI parengtomis priemonėmis papildytas ir remtas Europos standarto įgyvendinimas ir kartu spręstos galimos sąveikumo problemos.

Išorinio suderinamumo atžvilgiu pažymėtina, kad Direktyva puikiai dera su įvairiomis ES politikos priemonėmis, kuriomis skatinama viešųjų pirkimų skaitmenizacija ir susijusi veikla. Direktyva dera su 2014 m. viešųjų pirkimų direktyvomis, nes yra neatsiejama teisės aktų rinkinio, kuriuo siekiama to paties darnios viešojo administravimo skaitmenizacijos tikslo, dalis, taip pat – su viešųjų pirkimų standartizavimo tikslais.

E. sąskaitų faktūrų vaidmens atžvilgiu Direktyva glaudžiai susijusi su 2022 m. Komisijos iniciatyvos „PVM skaitmeniniame amžiuje“ (ViDA) pasiūlymais dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų[33]. Pasiūlymu siekiama modernizuoti ES PVM sistemą, pašalinant su platformų ekonomika susijusius sunkumus ir nustatant bendrą registraciją PVM tikslais, kad būtų išvengta registravimosi ES kelis kartus. Be to, juo bus įgyvendinama e. sąskaitomis faktūromis ir Europos e. sąskaitų faktūrų standartu grindžiama informacijos apie ES tarpvalstybinių sandorių PVM teikimo sistema, kartu iš tų valstybių, kurios ketina pradėti taikyti informacijos apie šalies vidaus sandorių PVM teikimo sistemą, reikalaujant ją taip pat grįsti e. sąskaitomis faktūromis. Pagal šį pasiūlymą iki 2028 m. sausio mėn. e. sąskaitų faktūrų išrašymas turėtų tapti numatytuoju sąskaitų faktūrų išrašymo metodu.

Direktyvos ir ViDA suderinamumas dabartiniuose pasiūlymų dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų projektuose užtikrintas, tačiau jie per priėmimo procesą dar gali keistis. ViDA pasiūlymais galima užtikrinti ES e. sąskaitų faktūrų apibrėžties suderinimą PVM teisės aktuose ir Direktyvoje. Nauja ViDA elektroninių sąskaitų faktūrų apibrėžtis dera su Direktyvoje pateikta apibrėžtimi. Šiuo suderinimu užtikrinamas įvairių ES politikos priemonių suderinamumas ir palengvinamas sklandus e. sąskaitų faktūrų iniciatyvų įgyvendinimas ES.

Be to, Direktyvoje daugiausia dėmesio skiriama konkrečiai B2G e. sąskaitoms faktūroms ir dabartiniais pagrindiniais aspektais ji dera su ViDA pasiūlymu, kuris yra skirtas B2B e. sąskaitoms faktūroms. Galiausiai ViDA pasiūlymai papildo E. sąskaitų faktūrų direktyvą, ypač užtikrinant derinimą ir sąveikumą B2G ir B2B sandorių tarpvalstybinių e. sąskaitų faktūrų srityje, todėl galima mažinti administracinę naštą ir didinti konvergenciją siekiant Europos e. sąskaitų faktūrų standarto, kaip pabrėžta ir 2023 m. tęstiniame IRT standartizacijos plane[34].

[33] COM(2022) 701 *final*, pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos, kuria dėl prie skaitmeninio amžiaus pritaikytų PVM taisyklių iš dalies keičiama Direktyva 2006/112/EB, 2022 12 8, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=COM%3A2022%3A701%3AFIN.
[34] E. sąskaitos faktūros (2023 m. tęstinis planas) | „Joinup“ (europa.eu)

E. sąskaitų faktūrų įgyvendinimas ir Direktyva dera su peržiūrėtos Pavėluotų mokėjimų direktyvos nuostatomis ir 2023 m. pasiūlymu dėl reglamento, kuriuo panaikinama dabartinė Pavėluotų mokėjimų direktyva, nes automatizuojamas e. sąskaitų faktūrų patvirtinimo procesas, supaprastinamos mokėjimo procedūros ir užtikrinama, kad mokėjimai būtų atliekami laiku.

Dėl Europos sąveikumo sistemos pažymėtina, kad, kaip joje numatyta, E. sąskaitų faktūrų direktyvoje veiksmingai atsižvelgiama į sąveikumą tiek semantiniu, tiek sintaksės lygiais. Vis dėlto joje atsižvelgta ne į visus keturis sąveikumo lygius, įskaitant perdavimą ir valdymą, o į visus juos atsižvelgus užtikrinti sąveikumą būtų buvę dar lengviau.

Struktūrinė e. pristatymo dalis buvo rengiama lygiagrečiai ir užtikrinant nuoseklumą su struktūrinės e. sąskaitų faktūrų dalies paslaugų rinkiniu pagal EITP. Struktūrine e. sąskaitų faktūrų dalimi suteiktos esminės priemonės, siekiant palengvinti ir patvirtinti reikalavimus atitinkantį Europos e. sąskaitų faktūrų standarto įgyvendinimą IT sistemose ir paslaugose, o struktūrine e. pristatymo dalimi suteiktos techninės specifikacijos ir standartai, galima įdiegti programinė įranga ir pagalbinės paslaugos, kad būtų galima kurti e. sąskaitų faktūrų mainams ir kitiems saugiems skaitmeninių duomenų mainams skirtą mazgų tinklą. Kai kuriems e. sąskaitų faktūrų sprendimams kaip perdavimo metodas taikytas e. perdavimas.

Dabartinė veikla, kurią vykdo Komisija kartu su savo tarptautiniais partneriais, dera su Direktyva tiek per oficialias derybas, tiek per dvišalius dialogus. ES modelį PINT (jis grindžiamas *Peppol*) yra perėmusios kelios ES nepriklausančios šalys, įskaitant Australiją, Japoniją, Malaiziją, Naująją Zelandiją ir Singapūrą. Dėl JAV pažymėtina, kad ES ir JAV e. sąskaitų faktūrų mainų sistemos pasižymi dideliu suderinamumo lygiu. Priėmus Europos standartą, JAV e. sąskaitų faktūrų profiliai buvo specialiai pakeisti, siekiant užtikrinti aukštą derėjimo lygį ir taip palengvinti sąveikumą, kartu laikantis JAV verslo rinkos reikalavimų. 2023 m. liepos mėn. reguliavimo dialogą e. sąskaitų faktūrų klausimais taip pat pradėjo Taivanas ir ES.

Galiausiai Direktyva dera su bendrąja Europos standartizacijos politika, nes ja remiamas Komisijos finansuojamo Europos e. sąskaitų faktūrų standarto rengimas ir priežiūra.

Dėl ES pridėtinės vertės ES valstybės narės plačiai sutaria, kad Direktyva nuo jos priėmimo 2014 m. buvo pagerintas vidaus rinkos veikimas.

Nacionalinių valdžios institucijų požiūriu pagrindinis ES indėlis yra tas, kad sumažintos kliūtys tarpvalstybinių viešųjų pirkimų srityje, nes apribotas įvairių nacionalinių e. sąskaitų faktūrų standartų atsiradimas. Direktyvoje reikalauta, kad viešojo administravimo institucijos visoje Europos Sąjungoje priimtų ir apdorotų pagal sutartis, kurioms taikomos ES viešųjų pirkimų direktyvos, išrašytas e. sąskaitas faktūras, jei jos atitinka Europos e. sąskaitų faktūrų standartą. Šia direktyva nustatytais veiksmais ne tik užkirstas kelias vidaus rinkos susiskaidymui, bet ir skatinamas e. sąskaitų faktūrų sąveikumas visoje ES.

Be tiesioginio poveikio viešųjų pirkimų srityje, Direktyva taip pat atliko svarbų vaidmenį skatinant tolesnį e. sąskaitų faktūrų sprendimų derinimą ir diegimą B2B srityje. Nustatant bendrą e. sąskaitų faktūrų standartų ir praktikos pagrindą ES, Direktyva paskatinti pokyčiai B2B srityje, kurioje ES standartas taip pat bus taikomas pagal ViDA pasiūlymus. Šiuo tikslu Europos e. sąskaitų faktūrų standartas turėtų būti išplėtotas, kad apimtų visus naudojimo atvejus ir atitiktų konkrečių sektorių poreikius. CEN 434 techniniam komitetui pavesta iki 2024 m. pabaigos užtikrinti Europos standarto tinkamumą pagal paskirtį.

Galiausiai laikoma, kad Direktyva sukūrė tarptautinę pridėtinę vertę, nes paskatino sąveikumą pasauliniu mastu. Tai matyti iš to, kad *Peppol* sąveikumo sistema perimama už ES ribų, įskaitant tokias šalis kaip Australija, Japonija, Malaizija, Naujoji Zelandija ir Singapūras, ir taip teigiamas Direktyvos poveikis dar labiau padidinamas.

IŠVADOS

Taikant Direktyvą padaryta didelė pažanga šalinant dėl skirtingų taikomų nacionalinių e. sąskaitų faktūrų taisyklių ir standartų atsirandančias vidaus rinkos ir prekybos kliūtis.

Todėl vertinant Direktyvos poveikį tarpvalstybiniam sąveikumui ir e. sąskaitų faktūrų naudojimui viešuosiuose pirkimuose nustatyta, kad Direktyva padarė teigiamą poveikį. Pagrindinis numatytas Direktyvos poveikis – sąveikumas – padidėjo, nes visi viešieji pirkėjai turi priimti e. sąskaitas faktūras, kurios atitinka Europos e. sąskaitų faktūrų standartą. Todėl pasiektas ir antrasis numatytas poveikis, t. y. padidėjo e. sąskaitų faktūrų naudojimas.

Imantis su e. sąskaitomis faktūromis viešuosiuose pirkimuose susijusių ES veiksmų, remtas techninių reikalavimų ir standartų derinimas ir sąveikumas, todėl užkirstas kelias tolesniam susiskaidymui vidaus rinkoje. Parengus Europos e. sąskaitų faktūrų standartą, užtikrintas sąveikumas semantiniu ir sintaksės lygmenimis. Vis dėlto, iš to, kaip valstybės narės įgyvendino Direktyvą, matyti, kad norint užtikrinti visišką sąveikumą labai svarbu išspręsti sąveikumo perdavimo lygmeniu klausimą.

Antrasis numatytas Direktyvos poveikis buvo e. sąskaitų faktūrų naudojimo padidėjimas. Buvo tikėtasi, kad, sudarius sąlygas taikyti Europos standartą, o viešojo sektoriaus institucijoms nustačius pareigą priimti e. sąskaitas faktūras, kurios atitinka šį standartą, labai padidės e. sąskaitų faktūrų naudojimas, tačiau jis priklauso nuo verslo įmonių apsisprendimo. Dėl viešųjų pirkimų pažymėtina, kad, kaip matyti iš nustatytų faktų, vien e. sąskaitos faktūros naudojamos (arba bus naudojamos) tik tose valstybėse narėse, kurios savo tiekėjus yra įpareigojusios išrašyti B2G e. sąskaitas faktūras, arba skaitmeniniu požiūriu brandžiose valstybėse narėse. Elektroninių sąskaitų faktūrų naudojimas apskritai yra padidėjęs, bet dar neapima daugumos sandorių.

Apskritai Direktyva dėl e. sąskaitų faktūrų sukūrė didelę vertę ES lygmeniu, bet sunkumų dar išlieka. Todėl reikia toliau dėti pastangas skatinti e. sąskaitų faktūrų naudojimą ES ir sąveikumą.